

2022 Jaarverslag

WATERLINIE
MUSEUM

2022

Jaarverslag

2

Waterliniemuseum Fort bij Vechten

Bezoekadres: Achterdijk 12, 3981 HB Bunnik
Postadres: Marsdijk 2, 3981 HE Bunnik
Telefoon: 030-6565285
email: info@waterliniemuseum.nl
website: www.waterliniemuseum.nl

Vormgeving: Elganen Jelsma

Foto's: Laura van Daalen en Elganen Jelsma

Inhoud

Voorwoord	5
Inleiding	9
Hoofdstuk 1 Organisatie	13
De Stichting Waterliniemuseum	13
Exploitatiemaatschappij Fort bij Vechten	14
De personele invulling	14
Vrijwillige medewerkers	16
Medewerkers vanuit re-integratie en zorg	17
Werkunits	17
Hoofdstuk 2 Culturele invulling	19
Inhoudelijke thema's Waterliniemuseum Fort bij Vechten	19
Museale activiteiten en Publieksevenementen	21
Collectiebeheer	28
Fondsenwerving	28
Samenwerkingsverbanden	29
Hoofdstuk 3 Activiteiten	31
Wandel-, fiets- en speurtochten op Fort bij Vechten	32
Educatie	34
Bedrijfsactiviteiten	35
Kenniscentrum Waterlinies	35
Hoofdstuk 4 Doelgroepen	37
Bezoekersaantallen	38
Cijfers	40
Hoofdstuk 5 PR & Marketing	43
Publicaties	43
Website & social media	44
Hoofdstuk 6 Beheer & Onderhoud	49
Terreinbeheer	49
Onderhoud gebouwen	49

Voorwoord

5

Na een lastige opstart, met nog een museumsluiting in januari, konden de meeste corona maatregelen van tafel. We konden weer volop aan de slag. De uitgestelde activiteiten en tentoonstellingen konden worden ingepland. De inmiddels opgebouwde kinder doe expo 'De Waanzinnige Boomhut' kon in januari eindelijk worden geopend en heeft het hele jaar zeer succesvol gedraaid. Enkele andere uitgestelde exposities, zoals de fototentoonstellingen van de bunkers in 'The Wall' en de groepsschuilplaatsen in 'Uit beton gegoten' werden ingepland. Met de extra kindertentoonstelling over de Oude Hollandse Waterlinie sloten we aan bij de landelijke Rampjaar 1672 herdenking. Tijdens de Museumweek waren er extra activiteiten zoals een kunsttentoonstelling, doedelzakmuziek en een dansvoorstelling. Ook werden studenten van de HKU en leerlingen betrokken bij het museum en kregen de kans om hun ontwerpen te tonen. We bereiken een steeds gevarieerder publiek en worden meer inclusief.

Langzaam kregen bezoekers weer vertrouwen in een museumbezoek en al met al hebben we, mede dankzij al onze extra activiteiten, een mooi jaar gedraaid! De bezoekersaantallen stegen en we sloten af met 37.572 bezoekers.

Dankzij een bijdrage van het Mondriaanfonds kon er een PR/educatie medewerker worden aangetrokken en kon de programmamanager haar contract voor een jaar verlengen.

Enkele kleinere bijdragen van fondsen voor de kindertentoonstellingen die al in 2021 waren toegezegd, zijn dit jaar binnen gekomen. Dank aan het Prins Bernard Cultuurfonds Utrecht, het Elise Mathildefonds, de provincie Zuid Holland en de Rabobank. Hiermee konden de kindertentoonstellingen worden gerealiseerd en is er een houten reliëfkaart geplaatst van de Oude Hollandse Waterlinie met de inundaties van 1672/'73. Dit is een voelkaart voor blinden en slechtzienden.

In december is de Romeinen verzameling van particulier Hoogendoorn aangekocht. Het betreft diverse vondsten van Castellum Fectio, waaronder bronzen fibula's, ringen en loden werpkogels. Het komende jaar wordt gekeken hoe wij deze in de Romeinen expositie kunnen presenteren.

Graag benadrukken wij de unieke positie van Fort bij Vechten op het kruispunt van twee UNESCO Werelderfgoederen: de Romeinse Limes en de Hollandse Waterlinies.

Met een geweldige drukke kerstvakantie konden we het jaar 2022 met een goed gevoel afsluiten.

Ik wil iedereen bedanken voor de inzet en kijk met vol vertrouwen naar de komende jaren.

Kars Kamp
Secr./penningmeester Stichting Waterliniemuseum

6

7

Inleiding

9

De afgelopen jaren hebben wij ons als museum al duidelijk neergezet als familiemuseum, een museum waar alle generaties van elkaar leren. Dat het Waterliniemuseum zich de komende jaren meer wil profileren als culturele instelling, hebben we dit jaar al waar kunnen maken. Naast de vaste exposities zijn er bijzondere tijdelijke projecten opgezet en zijn er nieuwe activiteiten ontwikkeld. Deze aanpassing van onze profileringen moet leiden tot een meer inclusief museum dat aantrekkelijker is voor een breder publiek.

Met de tentoonstellingen en extra activiteiten trekken wij meer bezoekers en kunnen wij ook het unieke van onze locatie zichtbaar maken. Fort Vechten, een fort op het kruispunt van twee UNESCO Werelderfgoederen, de Romeinse Limes en de Hollandse Waterlinies.

Dankzij de bijdrage uit het Mondriaanfonds in 2021 konden twee medewerkers worden aangenomen, die dit jaar alle activiteiten en extra tentoonstellingen konden opzetten en begeleiden. Eind 2022 is er een extra medewerker aangenomen voor de coördinatie van de vrijwilligers en zorgpersoneel in het museum.

Als gevolg van de coronapandemie is het museum in januari nog gesloten geweest en begon de opstart voorzichtig. Daarna zijn we volop aan de slag gegaan. De extra onderhoudsmaatregelen die tijdens corona in gang waren gezet, zijn ook dit jaar verder doorgevoerd. Onder andere het schilderen van de ramen en deuren van de bomvrije kazerne. Dit jaar zijn de oplopende energiekosten een extra zorg.

Het aantal bezoekers in 2022 bedroeg 37.572 tegen 16.159 in 2021. Dat komt door een uitgebreid activiteiten pakket en doordat mensen weer vertrouwen krijgen in een museumbezoek. We sloten het jaar af met een geweldige kerstvakantie met ruim 4000 bezoekers.

Dankzij de kindertentoonstellingen is de groep van ouders en grootouders met kinderen goed vertegenwoordigd. In 2022 is het Waterliniemuseum samen met vijf andere musea uit de provincie Utrecht wederom uitgeroepen tot een Kidsproof museum 2023. De erkenning is verkregen door de museuminspecteurs (kinderen) van de Museumkids (onderdeel van de Museumvereniging).

De museum omzet over 2022 is uitgekomen op €343.940,- tegen een omzet in 2021 van € 161.804,-.

De herstelwerkzaamheden van de maquette verlopen moeizaam. Er is besloten om nieuwe sluisen te laten ontwerpen door de architect omdat de bestaande sluisen te kwetsbaar en onderhoudsgevoelig zijn. De maquette is in werking gezet met nog resterende gebreken. Lopende het jaar waren steeds meer sluisen buiten werking.

In december konden we de Romeinse verzameling van de heer Hoogendoorn aankopen. Deze bronzen vondsten zijn in de vorige eeuw gevonden rondom Vechten. Eerder hadden wij hiervan enkele bruiklenen in de collectie. Nu konden we de collectie, uitgezonderd de munten, aanschaffen. Komend jaar wordt er gekeken hoe we deze het beste in de Romeinen expositie kunnen presenteren.

'Om het aller ellendigste gat ligt wel een geul vol water
waar we eerst een brug over moeten bouwen
voordat we verder kunnen '

ZIN UIT BRIEF VELDHEER ALVA AAN FILIPS II VAN SPANJE • 1573

'Even around the most insignificant little dumps,
there are channels full of water making it impossible to proceed
without our first having to build a bridge'

EXCERPT FROM A LETTER BY GENERAL ALVA TO PHILIP II OF SPAIN • 1573

1

Organisatie

13

De organisatie van Fort bij Vechten wordt gevormd door de Stichting Waterliniemuseum Fort bij Vechten en de Exploitatiemaatschappij Fort Vechten. De onderlinge samenwerking tussen de stichting en de exploitatiemaatschappij is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

De Stichting Waterliniemuseum

Samenstelling van het bestuur:

Secr./Penningmeester: Kars Kamp

Momenteel zijn er twee bestuursfuncties vacant.

Doelstelling

De stichting heeft ten doel het integraal ontwikkelen van het Waterliniemuseum Fort bij Vechten met aanverwante activiteiten in, op, en in samenhang met het Fort bij Vechten te Bunnik.

De stichting stelt zich verder ten doel kennis en informatie met betrekking tot het cultureel erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie over het heden en verleden toegankelijk te maken voor een breed publiek door:

- a. De collectie te beheren en de expositie te vernieuwen;
- b. Innovatieve ontwikkelingen op het gebied van museale functies en educatie te stimuleren en introduceren in het Waterliniemuseum Fort bij Vechten.

Taken en verantwoordelijkheden

- De stichting borgt de museale functie van het fort namens de Provincie Utrecht en Staatsbosbeheer;
- De stichting fungeert als aanspreekpunt voor de stakeholders Provincie Utrecht, Exploitatiemaatschappij

Fort Vechten BV en Staatsbosbeheer;

- De stichting keurt het jaarverslag en de jaarprogramma's goed;
- De stichting heeft een belangrijke taak bij de werving van fondsen en sponsors voor nieuwe tentoonstellingsonderdelen, wisseltentoonstellingen en museale evenementen;
- Bij de stichting heeft het bestuur ervoor gekozen om te werken volgens het bestuur-model;
- Alle uitvoerende werkzaamheden vallen onder de verantwoordelijkheid van de exploitatiemaatschappij. Het bestuur van de stichting wordt instaat gesteld om haar controlerende functie uit te oefenen zonder verlies van enige verantwoordelijkheid en zelfstandigheid. Ook vanuit financieel oogpunt is het bestuur-model een juiste keuze gelet op het feit dat de omzet ruim onder de norm van 2.5 mln. blijft, die een Raad van Toezicht-model vereist;
- Het bestuur heeft in 2022 eenmaal vergaderd. Dirk Sijmons bleef aan tot het voorjaar van 2022. Ondertussen wordt er gezocht naar nieuwe bestuursleden.
- Het bestuur onderschrijft de negen principes van de Cultural Governance Code. De bestuurders oefenen hun taak onbezoldigd uit.

Exploitatiemaatschappij Fort bij Vechten

Verantwoordelijkheden

- De algehele exploitatie van het fort. Dit betreft de museale en de commerciële activiteiten;
- Draagt zorg voor het beheer en onderhoud van terrein gebouwen en installaties;
- De personele invulling en de aansturing van personeel en vrijwilligers;
- De realisatie voor een sluitende begroting van zowel de commerciële als museale activiteiten.

De Exploitatiemaatschappij wil zich profileren als een culturele en sociale onderneming waar mensen vanuit verschillende achtergronden en opleidingen kunnen werken, hun kennis en vaardigheden kunnen ontwikkelen en maatschappelijk zinvol bezig kunnen zijn. De organisatie is ingericht volgens een intern ontwikkeld hybride organisatie-model.

Binnen dit model werken professionals, vrijwilligers en medewerkers uit de zorg en re-integratie in teamverband samen. De exploitatiemaatschappij biedt kwetsbare groepen een beschutte werkplek in het Waterliniemuseum, met mogelijkheden voor praktijkscholing en het ontwikkelen van individuele competenties.

Personele invulling

Om op toekomstige, nog niet te voorziene ontwikkelingen slagvaardig te kunnen reageren, is het van belang de museale kernorganisatie zo compact mogelijk te houden,

met voldoende competenties om de museale basisfuncties te kunnen vervullen. Het vaste team zal multidisciplinair moeten zijn, over complementaire professionele en persoonlijke competenties moeten beschikken en vooral ook over uitstekende netwerken.

In oktober 2022 is het personeelsbestand verder uitgebreid met een museumcoördinator. De personele bezetting van de onderhoudsploeg terrein en gebouwen is in 2022 niet gewijzigd.

De vaste bezetting op Fort bij Vechten bestond per 1 januari 2022 in totaal uit 3,5 FTE. Aan het einde van het jaar kon er een extra medewerker worden aangenomen voor ondersteuning van de museumcoördinator. Dus eind 2022 was de bezetting 4,1 FTE.

De vrijwilligers coördinator (zelf ook vrijwilliger) begeleidt de diverse vrijwilligers werkgroepen in samenwerking met de museumcoördinator. Ook dit jaar hebben de vrijwilligers ontzettend veel inzet en flexibiliteit getoond. Door de inzet van vrijwilligers is de organisatie in staat geweest het museum weer open te stellen voor publiek en hen met enthousiasme te ontvangen, te informeren en rond te leiden over het fort.

De programma manager is verantwoordelijk voor de aansturing van museale activiteiten en de organisatie van tentoonstellingen, met daarbij de bijbehorende fondsenwerving. De functie van conservator is ingevuld door de programma manager in samenwerking met de vrijwilligers werkgroep collectie & beheer.

De medewerker Educatie & Inclusie is verantwoordelijk voor de uitingen vanuit het museum. Hieronder vallen publieks-enquêtes, sociale media, website, vormgeving en persberichten en daarbij het contact leggen met andere doelgroepen, organiseren van activiteiten en educatie uitbreiden.

De secretarieel medewerkster verzorgt de dagelijkse telefoondienst en boekt groepen en rondleidingen in. Zij organiseert de boekingen voor educatie en heeft direct contact met scholen. Ze plant vrijwilligers in bij boekingen voor educatie en andere aanvragen zoals film en fotosessies. Hiernaast beheert ze het VVV-i punt van de regio en is ook het aanspreekpunt voor bezoekers als informatiebalie voor het fort.

De museum-coördinator is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken in het museum. Zij organiseert alle werkzaamheden in het museum en instrueert de vrijwilligers. Reserveringen en boekingen worden opgevangen en de vrijwilligers worden iedere dag geïnstrueerd over die dag en de verwachtingen. Defecten in het museum worden gesignaleerd en gemeld aan de technische beheerder. De museum-coördinator beheert het museumcafé en begeleidt ook de medewerkers in het museumcafé. In oktober 2022 is er, voor 3 dagen, een medewerker aangenomen ter ondersteuning.

De werk unit Behoud en Beheer is verantwoordelijk voor het beheer, onderhoud, schoonhouden, restauratiewerkzaamheden en de instandhouding en

ontwikkeling van het terrein en haar gebouwen. Dit team houdt zich bezig met de ontwikkeling van de natuurlijke kwaliteit van het fort, waaronder de uitstraling, biodiversiteit en de vleermuizenpopulatie.

De centrale directie (2 FTE) is in beginsel verantwoordelijk voor de algehele overhead, de administratie, HRM, ICT, beleids- ontwikkeling, juridische zaken, handhaving van wet en regelgeving, en fondswerving, en de uitvoering van museumregistratie voor de museumvereniging. In 2022 heeft de directie een beleidsplan opgesteld voor de periode 2023 tot 2028. In deze periode wordt in de programmering van nieuwe activiteiten en exposities extra ingezet op inclusiviteit en diversiteit. In de programmering wordt meer ruimte geboden voor culturele activiteiten, aandacht voor thematische onderwerpen en maatschappelijke vraagstukken zoals klimaat en natuurontwikkeling. Het beleidsplan is in december 2022 gepresenteerd tijdens de vrijwilligersbijeenkomst.

Vrijwilligers

In 2014 is een vrijwilligersbeleidsplan opgesteld. Hierin is vastgelegd op welke wijze de vrijwilligerstaken in de organisatie zijn ingebed.

Het werken met vrijwilligers is binnen een organisatie een bewuste keuze. Vrijwilligers maken het mogelijk een breder en gevarieerder programma aan te bieden aan meer mensen. Zonder de inzet van vrijwilligers zal het museum niet in staat zijn haar ambities te realiseren. Vrijwilligers vormen een verbinding met de wereld buiten het museum. Zij hebben eigen netwerken, zijn betrokken bij waar het museum voor staat en hebben voldoende afstand om het beleid van frisse impulsen te voorzien. Het streven is om een vaste groep van ca. 60 vrijwilligers actief in te zetten bij museumactiviteiten.

Er zijn diverse werkgroepen waarin de vrijwilligers actief zijn, zoals Collectie & Beheer, Educatie, Museumwinkel, Rondleidingen, de Klusgroep en sinds eind 2022 een werkgroep Inclusie. De werkgroepen hebben zich vanaf 2018 ontwikkeld en hebben zelfstandig steeds meer taken opgepakt.

Zo worden de werkgroepen ingezet bij de realisatie van verschillende deelprojecten uit het verbeterplan 2020-2022. Met een groep enthousiaste vrijwilligers is in januari ook nog de Romeinen expo aangepakt en ingericht.

Sommige vrijwilligers zijn op grond van hun deskundigheid gevraagd om zitting te nemen in een externe werkgroep, bijvoorbeeld in verband met herstelwerkzaamheden van

de maquette of het samenwerkingsverband van musea in de regio Utrecht op het gebied van de Romeinse Limes.

Het takenpakket van de verschillende werkgroepen is uitgebreid en waar mogelijk worden vrijwilligers nog meer ingezet op basis van hun competenties en werkervaring. Door de inzet van personeel en de actieve vrijwilligers hebben zich in 2022 weer nieuwe vrijwilligers aangemeld. Om de vrijwilligers hiervoor te bedanken is er, na twee jaar corona, eindelijk weer een vrijwilligersuitje gerealiseerd. Ditmaal met een bezoek en rondleiding bij Castellum Hoge Woerd en een diner na afloop in ons eigen museumcafé. Rond kerst hebben enkele vrijwilligers een gezellig bijeenkomst georganiseerd met daarbij de uitreiking van het kerstpakket. Dit jaar zijn er ook weer een paar vrijwilligersbijeenkomsten geweest!

Medewerkers re-integratie en zorg

Het is het ons gelukt om ook in het jaar 2022 onze activiteiten in de re-integratie en zorgtrajecten te blijven aanbieden aan onze cliënten. Na twee corona jaren dachten wij dat we weer konden opbouwen, helaas bleek dat niet het geval.

De inval van Rusland in de Oekraïne zorgt voor veel onrust bij deze doelgroep. De gevolgen van de stijgende prijzen voor energie en voedsel komt bij mensen met een psychische kwetsbaarheid dubbel zo hard aan. Ze voelen het financieel gezien en dat geeft weer veel onrust in het hoofd, waardoor klachten verergeren. Daarnaast is een veel gehoorde zorg dat de oorlog ook in Nederland komt. Voor de verwijzende instanties wordt het hierdoor moeilijker mensen in beweging te krijgen richting arbeidsmatige activering. Voor ons als organisatie wordt het moeilijker de cliënten te blijven motiveren om te komen en de juiste activiteiten voor cliënten te vinden.

In januari 2022 zijn we begonnen met 16 cliënten. In de loop van het jaar is er 1 cliënt bij gekomen en zijn er 5 cliënten uitgestroomd. Van de uitgestroomde cliënten zijn er 4 cliënten een andere dagbesteding gaan doen en is 1 cliënt helaas overleden. Op 31 december waren er 12 mensen die bij ons activiteiten afnamen. Hiervan liep er één persoon in het groen, vijf mensen in het museum waarvan één persoon in de beveiliging en zes mensen op de houtwerkplaats.

De werkunits

De werkunit Museum onderverdeeld in:

	jan 2022	dec 2022
Programma manager	0,6	0,6
PR & Inclusie	0,3	0,3
Educatief medewerker	0,5	0,5
Museumcoördinator	1,0	1,0
Secretarieel medewerker	0,7	0,7
Horecaondersteuning	0,2	0,2
Museumcoördinator	0,2	0,8
Totaal FTE	3,5	4,1

De werkunit beheer en onderhoud onderverdeeld in:

	jan 2022	dec 2022
Onderhoud terreinen	3FTE	3 FTE
Onderhoud gebouwen (excl grootonderhoud)	1 FTE	1 FTE
Totaal	4FTE	4FTE

Culturele invulling

Na twee moeilijke jaren konden we dit jaar eindelijk weer een mooi programma neerzetten en een zeer gevarieerd publiek ontvangen. De samenleving is voortdurend in beweging. Het Waterliniemuseum is een fijne plek om te verblijven, iets te beleven en te ontdekken, kennis op te halen en elkaar te ontmoeten. Het museum kan een verbindende factor zijn tussen personen, objecten en organisaties. Het museum probeert mee te bewegen met de samenleving en daar een actieve bijdrage aan te leveren. Het Waterliniemuseum zoekt aansluiting bij de belevingswereld van de bezoeker en kijkt vanuit het heden naar het verleden. Een ideaal museum is een ontmoetingsplek, een broedplaats waarin de grenzen vervagen, de grenzen tussen kunsten en wetenschappen, tussen verschillende bevolkingsgroepen, tussen kunst en populaire cultuur en tussen oude en nieuwe geschiedenis.

Het Waterliniemuseum omvat een geheel aan factoren: een bijzonder architectonisch gebouw, een fascinerend fort, eigenzinnige natuur, de tentoonstellingen, de bezoekers, de medewerkers, maar ook de achterliggende filosofie en identiteit van het museum. Al met al een museum met een merk, een watermerk! Het Waterliniemuseum is het icoon van de Hollandse Waterlinies. Met het fort op het kruispunt van twee UNESCO Werelderfgoederen, is het belangrijk om ook beide verhalen duidelijk te vertellen.

Het moderne museumgebouw van architect Anne Holtrop is vrij statisch en biedt weinig extra ruimte. Daarom wordt de bomvrije kazerne, het oude gebouw dat mede als

entree dient voor het museum, gebruikt voor de diverse activiteiten en wisselexposities. Gang B is een lange gang in de bomvrije kazerne, waar wisseltentoonstellingen kunnen worden ingericht. Aan het einde van de gang is een trap die de ruimte verbindt met het bovengelige buitenterrein. In januari 2022 kon de Kinder Doe Expo, die is gebaseerd op het boek van de Waanzinnige Boomhut-de Ruimtereis eindelijk worden geopend. Deze expositie heeft het hele jaar succesvol gedraaid.

In het voorjaar van 2022 is is chambree 14 als extra expositie-locatie opgeknapt. Deze ruimte ligt naast die van de Romeinen en Staatsbosbeheer en is van binnenuit toegankelijk. Ook hier kunnen nu wisselexposities worden gepresenteerd. Als eerste dit jaar de Kinder Doe Expo Onder Water in het Rampjaar, over de Oude Hollandse Waterlinie in 1672.

In het moderne museumgebouw zijn extra ophangsystemen gerealiseerd, zodat vanaf november de fototentoonstelling The Wall door het hele museum kon worden getoond.

Inhoudelijke thema's Waterliniemuseum Fort bij Vechten

Het museum richt zich op vier inhoudelijke thema's:

1. De Hollandse Waterlinies/ forten
2. De WO I en WO II
3. De Romeinse Limes en het Castellum Fectio
4. De natuur en natuurontwikkeling op en rond het fort

Over deze vier onderwerpen zijn vaste exposities opgezet met een bijbehorend activiteitenprogramma.

Aanvullend aan deze vaste exposities worden jaarlijks thematische wisseltentoonstellingen opgezet.

5. Daarnaast wordt de culturele agenda uitgebreid met culturele of maatschappelijke activiteiten. Het Waterliniemuseum wil zich verder ontwikkelen tot een culturele drager in de regio door maatschappelijke thema's te behandelen en door een platform te bieden aan organisaties en personen voor de invulling van kunstprojecten of tentoonstellingen. Deze uitbreiding van onze taakopvatting wordt mede ingegeven vanuit de transitie naar een inclusiever museum.

Sterk Water

Sterk Water is onze grote vaste tentoonstelling in het hoofdgebouw. Het is interactief en maakt gebruik van virtual reality (VR). De tentoonstelling vertelt het verhaal van de waterlinies in Nederland en laat zien hoe Nederland werd verdedigd met de hulp van water. De routing is verdeeld in de onderdelen: Doen, Toen en Nu.

Aan het einde van de expositie kan men een virtuele parachutesprong maken, waarmee gelijk het tijdperk van de waterlinies werd afgesloten. Op het moment dat men over het water heen kon vliegen werkte de water barrière niet meer als defensiemechanisme.

De tentoonstelling wordt zowel door professionals uit de museumwereld als het alledaagse publiek positief beoordeeld. Inmiddels staat de vaste expositie 7 jaar en moeten er plannen worden gemaakt voor vernieuwing van diverse onderdelen. Zeker omdat er aan die voorbereiding en financiering weer jaren voorafgaan. Plannen voor een

nieuwe experience over de Hollandse Waterlinies worden verder uitgewerkt. Het deel over de WO II wordt in 2023 vernieuwd.

Lummelen in de Linie

Deze tentoonstelling gaat over de mobilisatie gedurende de Eerste Wereldoorlog. De tentoonstelling is ondergebracht in het Reduit, een zelfstandig fort binnen Fort bij Vechten. Het authentieke, niet gerestaureerde karakter van deze ruimte in combinatie met de nieuwe presentatietechnieken maakt deze tentoonstelling bijzonder. De tentoonstelling Lummelen in de Linie kan alleen worden bezocht als onderdeel van een rondleiding met een gids of als educatief programma.

De Romeinen en Castellum Fectio

Fectio was een belangrijke Romeinse vestingplaats in Nederland en dateert uit de periode van het jaar 6 voor het begin van de jaartelling tot circa 300 na het begin van de jaartelling. Voor zover bekend is dit het enige Castellum in Nederland dat onderdak bood aan een complete ruitersafdeling met 500 ruiters. Het Castellum lag langs de Limes. Dit was de noordgrens van het Romeinse Rijk en liep langs de rivier de Rijn. De toenmalige loop van de Rijn (2000 jaar geleden) liep langs het Castellum Fectio, het huidige Utrecht (Trajectum), Vleuten, Harmelen en Woerden en mondde tenslotte ten noorden van Katwijk uit in de Noordzee. De vaste Romeinententoonstelling over het leven in de Romeinse periode in en rond het Castellum Fectio is te zien in de oude bomvrije kazerne, vlak naast de entree van het museum.

In de tentoonstelling worden de levens van vier personages gepresenteerd. Het betreft:

- Valens, de veteraan uit de AlaThracum, het ruiterscorps;
- Fledimella, de slavin van commandant Salvius;
- Victor, een kind dat woonde in de vicus (het kampdorp) bij het Castellum;
- Crispinus, leerbewerker van de vicus

Het leven van deze personen wordt uitgebeeld aan de hand van filmpjes en vondsten die bij opgravingen in de omgeving van het fort zijn bloot gelegd. De Romeinse verzameling van de heer Hoogendoorn is eind 2022 aangekocht en zal in 2023 een plek krijgen in de expositie. Ook zijn er plannen voor een bijzondere maquette van Castellum Fectio. De Romeinententoonstelling kan worden gecombineerd met een rondleiding of zelfstandige wandeling naar het Castellum Fectio. De plek waar ooit het Castellum lag is zichtbaar door een verhoging in het landschap. De betonnen omranding is voorzien van objecten en informatieve teksten. Direct ten oosten van het Castellum is een replica gebouwd van een Romeinse wachttoren. De bezoeker kan zich zo een beeld vormen hoe het moet zijn geweest om hier als soldaat wacht te lopen.

Krachtpatzers van de natuur

In chambree 13 van de bomvrije kazerne heeft Staatsbosbeheer een tentoonstelling met filmpjes ingericht over de natuur op het fort. Het fungeert tevens als startpunt van een natuurwandeling over en rond het fort. De wandeling en de tentoonstelling van Staatsbosbeheer zijn vrij toegankelijk.

Museale activiteiten en publieksevenementen

Jaarlijks organiseert het Waterliniemuseum één á twee extra tijdelijke tentoonstellingen die aansluiten bij de thema's van het fort en de jaarlijkse culturele agenda. Er wordt steeds gezocht naar nieuwe manieren om verhalen te vertellen. Het doel is om de maatschappelijke rol van het museum en de positie in de samenleving te versterken en steeds nieuwe doelgroepen aan te trekken. Ook herhaalbezoek wordt hiermee gestimuleerd. De afgelopen jaren heeft dit geresulteerd in tentoonstellingen met cultuurhistorische onderwerpen, maatschappelijke thema's, presentaties van hedendaagse kunstenaars en speciale kindertentoonstellingen naar aanleiding van kinderboeken.

De wisseltentoonstellingen die eerder gepland stonden, maar vanwege corona niet door konden gaan, zijn in 2022 alsnog gepresenteerd. De Kinder Doe Expo De Waanzinnige Boomhut-de Ruimte, de fototentoonstellingen Uit beton gegoten en The Wall. Extra was nog de Kinder Doe Expo Onder Water over het Rampjaar 1672 en de Oude Hollandse Waterlinie, de exposities van de HKU studenten Hoofd boven water en de tentoonstelling Stof tot Nadenken, met extra activiteiten tijdens de Museumweek.

Ook waren wij onderdeel van de kunstroute Carefull van Art Utrecht, waarbij een performance op het fort was tijdens de Open Monumentendagen en daarna een filmvertoning in de Bios Bunkerkeet.

De fototentoonstelling Uit beton gegoten

Te zien van 3 september tot 30 oktober 2022. De opening was op 16 september met een dwarsfluitsolo van Wim Verlinden en een introductie van beide kunstenaars. De betonnen blokken uit de Tweede Wereldoorlog kom je nog overal tegen in het landschap. Het zijn groepsschuilplaatsen die als bescherming dienden voor de Nederlandse soldaten. Tijdens de mobilisatie 1939-1940 zijn de Type P groepsschuilplaatsen gebouwd. Ze staan onder andere verspreid langs de Hollandse Waterlinies. De muren zijn wel 1,5 meter dik, dus veel ruimte binnen is er niet! Er zijn er meer dan 550 te ontdekken. Een heleboel van deze betonnen blokken zijn beschilderd, soms met prachtige graffiti bewerkt of omgebouwd tot schuur. Ze spelen een belangrijke rol vanuit het oogpunt van kunst, architectuur, ecologie, educatie en toerisme. In het Waterliniemuseum was de fototentoonstelling te zien, getiteld 'Uit beton gegoten', naar het gelijknamige boek. De fotografen Rob Hoekstra en Hendrik Dijk hebben een selectie van hun mooiste foto's laten afdrucken. Als onderdeel van de tentoonstelling is er een activiteit opgezet waarbij kinderen een kleine houten maquette (doos) kunnen beschilderen als kunstobject.

De fototentoonstelling The Wall

Van 11 november 2022 - 26 februari 2023. Fotografe Annet van de Voort heeft een uitgebreide fototentoonstelling opgezet met foto's van de restanten en ruïnes van de Atlantik Wall. Dit is de verdedigingslinie die door de Duitse bezetting tijdens de tweede wereldoorlog is aangelegd van noord Noorwegen tot

aan de grens met Spanje. De tentoonstelling omvat 90 foto's gecategoriseerd per land. De fototentoonstelling is al in verschillende landen tentoongesteld en was ingepland in 2019. Vanaf november 2022 gelukkig te zien in ons museum! De fototentoonstelling is mede tot stand gekomen vanuit onze samenwerking met het museum in Hattingen.

Stof tot Nadenken

Van 4 april t/m 6 juni 2022 was de tentoonstelling 'Stof tot nadenken' te zien in het museumgebouw. Een samenwerking met PubArt Kunstprojecten. PubArt ontving stukken militaire stof van oude uniformen, met de vraag of zij daar nog iets mee konden. Zij hebben eerder het project 'Geeft Acht!' opgezet, 'schone kunst van militaire kleding'. En zo ontstond het LapLab van PubArt. Een plek voor initiatieven en experimenten met textiel. Stof dat aanzet tot nadenken, gericht op duurzaamheid, circulaire economie, recyclen en hedendaagse actualiteit. De kunstenaars ontvingen een oud stuk militaire textiel. Het is wollen stof van oude legeruniformen, zoals gebruikt in het begin van de 20ste eeuw. PubArt vroeg de kunstenaars om kleine kunstwerkjes te maken. Bij het thema kon men denken aan: vrijheid, duurzaamheid, omgang met afgedankte textiel, militair textiel, defensie, huidige problematiek van overconsumptie, bijzondere textuur, natuur, materiaal (wol), actualiteit (oorlog Oekraïne en Rusland), enzovoort.

Deelnemende kunstenaars o.a.:

Marleen B. Berg, Helma Broekhof, Edith van Eijden, Laura van Daalen, Peggy Eras, Ilona de Graaf, Kathleen Van Houtte, Marijke Jager Burggraaff, Bas Jelsma, Elgan Jelsma, Marjoleine van Kalken, Carola Mokveld, Rivka van Neerbos, Saskia Spitz, Anne-Bé Talirz, Ank van der Wal, Wilma van Weijen, Corry Zwart.

Tijdens de Museumweek waren er extra activiteiten zoals een doedelzak optreden van Alexandra Arriëns en een dansvoorstelling van 'Dansen voor moederziel alleen' in het auditorium.

De Waanzinnige Boomhut: Ruimtereis

Van 15 januari 2022 t/m 8 januari 2023 was de kindertentoonstelling te zien en te beleven. De Ruimtereis is geïnspireerd op het 10de boek van de populaire kinderboekenserie 'De Waanzinnige Boomhut'. De boeken van Andy Griffiths (auteur) en Terry Denton (illustrator) zijn meermaals bekroond. Inmiddels telt de boomhut al 130 verdiepingen! Andy en Terry beleven en creëren de meest fantasievolle avonturen en proberen ook nog hun boeken op tijd klaar te krijgen!

De wonderlijke wereld van Andy, Terry en Jill is verbeeld in doe- en beleef-opdrachten en staat geheel in het teken van de ruimte! In de Doe Expo zijn oogbollen, blobs,

lasers, een ruimteschip en een raket! Deze gekke expositie was te zien in de bomvrije kazerne en buiten op fort bij Vechten, één van de grootste forten van Nederland in de Hollandse Waterlinies (Unesco Werelderfgoed). Voor de expo gold een toeslag van 2,50 euro op de entree. De expo was aangekocht van Fort Napoleon in Oostende en mede mogelijk gemaakt door uitgever Lannoo en de Rabobank.

Onder Water in het Rampjaar

Van 9 juli 2022 t/m 8 januari 2023.

In de Kinder Doe Expo 'Onder Water', komen Dees en haar vriendje Douwe met hun zelfgebouwde duikboot boven water bij een Hollands kamp in de 17de eeuw tijdens het rampjaar 1672. De Nederlandse republiek wordt aangevallen door Frankrijk, Engeland en de 2 Duitse deelstaten Keulen en Münster. Holland zet water in om de Fransen tegen te houden. Het begin van de Oude Hollandse Waterlinie. In de expo is een schatkamer, zijn er postduiven, ontmoet je de Zonnekoning en Willem III en gaat het vriezen (met sneeuwballen).

De Kinder Doe Expo is geïnspireerd op het kinderboek *Onder Water in het rampjaar*. Chambree 14 is ingericht met gekke en leuke opdrachten. Het nodigt uit om te spelen, samen te werken en in de wereld van de 17de eeuw te stappen. Bij de expo was een gratis doeboekje met opdrachten, puzzels en nog meer informatie.

De expo was gerealiseerd door PubArt Kunstprojecten en mede mogelijk gemaakt door de Provincie Zuid Holland, het Cultuurfonds en het Elise Mathildefonds. We sloten aan bij de herdenking van Rampjaar 1672 en de Maand van de geschiedenis die het thema 'Wat een ramp!' had.

Carefull - Art Utrecht

Vanaf half augustus t/m 30 oktober 2022

A bunch of red herrings.

Een performance- en videoproject door Caz Egelie en Jesse Strikwerda, waarin door middel van participatie, samenwerkingen en experiment op zoek werd gegaan naar nieuwe manieren voor het combineren van theater en beeldende kunst. Het Waterliniemuseum was voor een dag een grote filmset, waarin zang, muziek, decor

en theater elkaar afwisselen. Het publiek werd onderdeel van een meeslepend verhaal, en tegelijkertijd steeds op het verkeerde been gezet. De filmopname was daarna dagelijks te zien in de Bios Bunkerkeet.

Wij deden zodoende mee aan Art Utrecht met de kunstroute Carefull die liep t/m 30 oktober.

Hoofd Boven Water

Twee Kunsttentoonstellingen die te zien waren van 21 juni tot en met 14 augustus 2022. Zes jonge kunstenaars van de HKU toonden hun projecten rondom de Hollandse Waterlinies.

"Als je zou kunnen kiezen voor natuur en erfgoed dan grijp je je kans". Zes studenten trotseerden de wind, kou en zonneschijn. Zij omsingelden het fort, lieten zich meenemen door de historie en werden verwonderd.

"De verhalen over de Nieuwe Hollandse Waterlinie, over het gevaar, de angst en de strijd, laten je zweten, maar niets is wat het lijkt. De verhalen spelen met je gedachtes. De verhalen groeien wanneer je je mee laat stromen langs de forten. Als je om je heen kijkt op een fort zie je verschillende zouten, schimmels, mossen, stenen en diverse texturen." De studenten van de HKU hebben een plan gemaakt en een doel gesteld. Ze probeerden dingen uit en gaven het tijd. Gras groeit immers ook niet sneller door aan de sprietjes te trekken. Zes HKU-studenten

deelden hun projecten rondom de Nieuwe Hollandse Waterlinie zodat de bezoeker zich ook kon laten meeslepen langs de forten en zich kon verwonderen.

Er waren ook workshops: Kai Huibers gaf op de woensdagen, tussen 14:00 – 16:00, een workshop 'fort aanvallen', maak een eigen afdruk van een stukje fort! Deelnemende studenten:

Van 21 juni tot en met 17 juli: Désiree Bout, Kai Huibers en Nienke Baten.

Van 19 juli tot en met 14 augustus: Chris Kampen, Hannah Wierda en Harriet Mwoka.

Collectiebeheer

De collectie van het Waterliniemuseum is beperkt in omvang. De betekenis van de waterlinie is vooral historisch en is vastgelegd in de gebouwen, objecten en landschappelijke elementen van het waterlinielandschap. Het fort en de directe omgeving in combinatie met de reconstructie van het grondvlak van het Romeinse Castellum Fectio, zijn historisch en archeologisch van bijzondere betekenis.

Er zijn bruikleenovereenkomsten met:

- Het PUG: Romeinse vondsten van Fort bij Vechten;
- Het Nationaal Militair Museum: Kanonnen en geweer;
- Gorcums Museum: houten peilschaal;
- Waternet: originele peilstok;
- Kadastermuseum: meetinstrumenten en meetlinten.

Het Waterliniemuseum heeft in mei 2020 van het Waterschap Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden twee waaiersluisdeuren van de waaiersluis in de Hollandse IJssel bij Gouda ontvangen. Deze waaiersluisdeuren zijn voor het publiek ter bezichtiging opgesteld bij Gebouw N. In 2021 zijn, met de sluiting van het Vreeswijks Museum, enkele museumstukken overgedragen aan het Waterliniemuseum. Het betreft o.a. een mobiele brandweerspuit en een telefooncentrale. In december is de Romeinen verzameling van de heer Hoogendoorn aangekocht. Dit bevat diverse bronzen vondsten die halverwege vorige eeuw zijn gevonden rondom fort Vechten. Deze worden in 2023 gepresenteerd in de Romeinen expositie.

Fondsenwerving

Het Waterliniemuseum ontvangt geen structurele ondersteuning vanuit de overheid. Fondsenwerving en sponsoring zijn daarom essentieel om de exposities te vernieuwen en de uitvoering van de museale activiteiten mogelijk te maken. In 2021 stond de fondsenwerving in het teken van de coronapandemie. Een aantal bijdragen van fondsen die al waren toegekend voor exposities in 2021, zijn in 2022 ingezet voor de uitgestelde kindertentoonstellingen.

Het Waterliniemuseum is succesvol geweest bij het aanvragen van subsidies vanuit het Mondriaan Fonds. Er is, in 2021, tweemaal een bedrag toegekend van €50.000 voor het in dienst nemen van nieuwe medewerkers of van medewerkers waarvan tijdens de coronapandemie het arbeidscontract was beëindigd. Met deze bijdragen kon de programma manager en een educatief medewerker dit jaar worden betaald. Beide medewerkers kregen daarboven op de opdracht om te werken aan een meer inclusief museum ten aanzien van de inhoud, de keuze van tentoonstellingen en het aanspreken van nieuwe doelgroepen.

Samenwerkingsverbanden

In 2022 heeft het Waterliniemuseum bestaande samenwerkingsverbanden onderhouden en is nieuwe verbanden aangegaan met verschillende partijen. Ook fysieke ontmoetingen konden weer plaatsvinden.

Samenwerkingsverbanden rondom diverse thema's:

Museum: Museumvereniging;

OHW: Erfgoedtafel Zuid Holland, Stichting Oude Hollandse Waterlinie;

Romeinen: Romeinse Limes Nederland, Drie Utrechtse Castella (DOMunder, Castellum Hoge Woerd, Castellum Fectio) Museum Hoge Woerd en DOMunder in het kader van de promotie van de Limes in de regio Utrecht;

Exposities: Fort Napoleon te Oostende. De realisatie van de kinder expo is mede tot stand gekomen door de overname van deze tentoonstelling van fort Napoleon te Oostende, PubArt Kunstprojecten, HKU;

Lokaal: Landschap Erfgoed Utrecht, Romeins Limes Netwerk Utrecht, Provincie Utrecht, Gemeente Bunnik, Staatsbosbeheer, Kunst Centraal;

Marketing: Utrecht Marketing, Stichting Liniebreed Ondernemen, VVV Kromme Rijnstreek, Rabobank.

Het museum is aangesloten bij het internationale Unesco netwerk van Watermusea. The global Network of Water Museums and Unesco IHP (International Hydrological Programme) in support of Water Sustainability Education

and Water Awareness Efforts. Het Waterliniemuseum maakt deel uit van een wereldwijd netwerk van ca. 60 watermusea verspreid over 36 landen. Het doel is om een gezamenlijke bijdrage te leveren aan de bewustwording en realisatie van de 17 sustainable development goals van de UNESCO. Het Waterliniemuseum kan hiermee een bijdrage leveren aan de bewustwording en de discussie ten aanzien van de waterkwaliteit en de betekenis van water voor de natuur (biodiversiteit) in het waterliniegebied.

3

Activiteiten

31

Het Waterliniemuseum heeft in 2022 deelgenomen aan diverse landelijke manifestaties en activiteiten zoals de Museumweek, Open Monumentendag, de Romeinenweek, de Boekenweek en de Maand van de Geschiedenis. Daarnaast waren er ook extra activiteiten.

Museumweek 2022

Het thema was 'Open je wereld'. Er was een Kunstexpositie 'Stof tot nadenken': 4 april t/m 6 juni 2022. Een doedelzak optreden op 6 april door Alexandra Arriëns en de dansvoorstelling VrijAnd op 9 april door de dansgroep 'Dansen voor moederziel alleen', van Stichting Ongoing.

Kinderboekenweek

Zondag 10 april kwam de kinderboekenjury kwam langs met 10 kinderen en werden door het jeugdjournaal gefilmd.

Taxatiedag

Op 21 april was er een gratis taxatiedag in het auditorium in samenwerking met de experts van veilinghuis Vendu te Rotterdam.

Archeologiedagen

Op 17, 18 en 19 juni waren de archeologiedagen. Dit jaar presenteerden wij de gratis Audiotour Castellum Fectio. Bij het Castellum hangt op een bord ook de QRcode van de audiotour. En natuurlijk verwezen wij extra naar onze Romeinen-expositie.

Vuelta

Op 14 augustus: Vuelta – deelnemerstour kwam langs en over het fort. Ze kwamen aan tussen 09:30 en 12:00 uur. Het fort was ook een stempellocatie. De focus lag op het Castellum, waar een stand stond met informatie over de Limes en Castellum Fectio.

Limesdag

25 augustus: Limesdag, koffie schenken voor 200 man bij het Castellum

Erfgoedtafel Oude Hollandse Waterlinie

26 augustus: de Erfgoedtafel Zuid Holland kwam op bezoek in het museum. Vergaderen in het auditorium en de Kinder expo Onder Water bezoeken.

Open Monumentendagen

10 en 11 september Open monumentendagen. Art Utrecht – route Care Full: de kunstenaars Caz en Jesse deden zaterdags een interactieve performance op het fort. Op zondag waren er extra rondleidingen en waren de ruimtes E/L, gebouw G en het Reduit open voor publiek. Ook was er eten verzorgd door vrijwilligers: Rats, kuch en bonen! En zondags was er muziek op de maquette verzorgd door de muziekschool.

Vrijwilligersuitje

15 september: het museum was gesloten en de vrijwilligers gingen naar Castellum Hoge Woerd en kregen een etentje in ons eigen museumcafe.

Waterlinie wandeltocht

Op zaterdag 15 oktober 2022 startte de vierde Utrechtse Waterlinie Wandeltocht, met vier verschillende routes. Een uniek wandelevenement waarbij natuur, cultuur, historie en veel gezelligheid centraal staan. De routes nemen je mee langs 14 forten van de Stelling van Utrecht die onderdeel zijn van de UNESCO Hollandse Waterlinies.

Bijzondere groepen

Bedrijfsbezoek The Young Digitals. Regelmatig krijgen wij verschillende groepen in het museum voor hun eigen bedrijf. Afgelopen oktober kwamen er twaalf jonge marketeers langs op het fort. The Young Digitals richt zich veel op mensen die een tweede kans verdienen op de arbeidsmarkt. Het Waterliniemuseum Fort bij Vechten heeft samengewerkt en de groep kwam langs op het fort. Samen met een collega Jairzinho, marketeer van BHG (de horeca op het fort) hebben wij een presentatie gegeven over hoe de marketing vanuit de partijen hier gaat. De jonge marketeers hebben na de presentatie een rondleiding gekregen en zijn daarna aan de slag gegaan met een opdracht.

Wandel-, fiets- en speurtochten op Fort bij Vechten

Rond en over Fort bij Vechten lopen mooie wandel- en fietsroutes. Ook zijn er speciale speurtochten over het fort gerealiseerd. Het museum is het startpunt om de omgeving te verkennen en het biedt diverse rondleidingen en routes aan, te voet, fiets, met een bus, individueel met een folder of gezamenlijk met een gids.

Dagelijkse rondleidingen

Dagelijks kunnen de bezoekers zich inschrijven voor een algemene rondleiding over het fort en door de oude gebouwen. Deze vertrekken op 3 vaste tijdstippen. Hiervoor kan men een kaartje kopen bij de entree.

Groepsrondleidingen

Groepen kunnen op aanvraag een rondleiding boeken. Het kan gaan om de standaard rondleiding over het terrein, maar er is ook een Romeinen rondleiding en er is ook een architectuurrondleiding samengesteld.

Familiespeurtocht WO II

In samenwerking met Landschap Erfgoed Utrecht en de Rabobank is er op Fort bij Vechten een spannende familiespeurtocht over de Tweede Wereldoorlog gerealiseerd. In deze speurtocht gaan kinderen de dochter van de fortwachter helpen het varkentje te zoeken dat haar vader op het fort heeft verstoppt. Al speurend leren de kinderen en volwassenen meer over de geschiedenis van het fort, dat onderdeel is van de Hollandse Waterlinies. De speurtocht is leuk voor kinderen van 4 tot 8 jaar samen met de (groot)ouders en is direct goed ontvangen door onze bezoekers. Deze speurtocht is de vierde in een rij van al eerder uitgebrachte Familiespeurtochten in de provincie Utrecht. Zo kunnen kinderen ook bij de Pyramide van Austerlitz, Huis Doorn en Kasteel Amerongen op expeditie gaan. De speurtochten verbinden de vier locaties met elkaar en trekken daardoor nieuwe bezoekers naar het fort. Daarnaast is het voor het Waterliniemuseum een mooie toevoeging op het WOII-aanbod.

Romeinse Limes wandelpad en Waterliniepad

Deze wandelpaden zijn in 2019 uitgezet. Het zijn landelijke wandelpaden met bijbehorende boekjes. De paden zijn onderverdeeld in kleinere wandelingen en de boekjes zijn te koop in de museumwinkel. Er is ook een audiotour over Castellum Fectio.

Happen & Trappen

De Happen & Trappen fietsroutes zijn Waterlinie fietsroutes. Een combinatie van eten, drinken en fietsen. Het start en eindpunt is het Waterliniemuseum, waar de mensen de route ontvangen en een kopje koffie.

Slagmaatpad

Het Slagmaatpad is onderdeel van de serie Klompenpaden. Deze route is 7 km lang en brengt je langs ons fort, door de natuur van Nieuw Wulven en over boerenland. Het is een afwisselende route met een mooie combinatie van cultuur en natuur. Deze route is voor 2 euro te koop in het VVV-kantoor op Fort bij Vechten, wat ook meteen het startpunt van de route is.

Krachtpatzersroute

De Krachtpatzersroute is een expositie en wandeling gemaakt door Staatsbosbeheer. Deze familieroute van ca. 1,5 km bevat leuke opdrachten voor kinderen vanaf een jaar of 7. De route begint in één van de ruimtes van de bomvrije kazerne van Fort bij Vechten met een inleidende expositie met filmpjes. Het bijbehorende foldertje is gratis te krijgen aan de kassa van het museum.

Bunkerpad

Het Bunkerpad is speciaal ontwikkeld voor kinderen van 8 tot 12 jaar oud en loopt door de omgeving van Fort bij Vechten. Deze route is gratis beschikbaar in de vorm van een app.

Verken het Fort!

Voor sterke en stoere kinderen.

Deze speurtocht leid je over het hele fort en geeft spelenderwijs een inleiding op de waterlinie en de geheimen van Fort bij Vechten. Na afloop van de speurtocht worden de kinderen met een echt certificaat benoemd tot fortcommandanten! De speurtocht is speciaal gemaakt voor kinderen vanaf 8 jaar, maar leuk voor het hele gezin. Het boekje is te koop voor 2 euro.

Diverse fietsroutes

In het VVV-kantoor op het fort zijn diverse fietsroutes te koop die langs de waterlinie en het Fort bij Vechten lopen. Waaronder de Houten huizen route en de Stenen Forten fietsroute.

Educatie

Het museum wil bezoekers op verschillende wijzen een inhoudelijke verdieping bieden en daarmee de educatieve waarde vormgeven. Het doel is om volwassenen en kinderen vanuit verrassende invalshoeken op een andere manier naar erfgoed te laten kijken en ze te inspireren. Daartoe wordt naast de presentaties een reeks aan educatieve diensten aangeboden waaruit bezoekers kunnen kiezen.

Het Waterliniemuseum heeft speciale educatieve programma's voor de doelgroep kinderen. Zij staan aan het begin van het nagestreefde proces van Life long learning. Middelen:

- Vaste tentoonstelling: Sterk water, met veel interactieve opdrachten voor basis- en voortgezet onderwijs.
- Lummelen in de Linie rond WOI in het Reduit.
- De rondleiding langs de Romeinententoonstelling en een opdrachtenrondleiding langs het Castellum voor basisschoolklassen (groep 5-7) en begin middelbare school.
- De algemene speurtocht over Fort bij Vechten.
- Familiespeurtocht rond het thema WO II, over het fort.
- De Krachtpatsers-route met een inleiding in de expo van Staatsbosbeheer en een speurtocht.
- Gidsen begeleiden klassen van het basisonderwijs en voortgezet onderwijs tijdens hun museumbezoek en rondleiding over het terrein van Fort bij Vechten.

Er zijn diverse educatieve programma's voor basis- en voortgezet onderwijs. In 2022 hebben 28 scholen een educatief programma geboekt bij het Waterliniemuseum.

Hiervan waren 34 groepen voor het programma Sterk Water, 7 voor Lummelen in de Linie en 6 groepen voor het Romeinen programma. Negentien groepen hadden een eigen programma. Dit waren in totaal 1804 leerlingen.

In 2019: 36 scholen, 1962 leerlingen.

In 2020: 1 school, 40 leerlingen, verder alleen individuele bezoekers.

In 2021: 10 scholen, met 21 groepen en 552 leerlingen

In 2022: 28 scholen, met 66 groepen en 1804 leerlingen

Opdracht ontwerp een waterspeelplaats

De afgelopen maanden is er samengewerkt met de klassen 4 VWO en 4 HAVO van het Streek Lyceum in Ede. De opdracht was om een waterspeelplaats te ontwerpen voor op het fort. Deze opdracht bracht de studenten op een creatieve en informatieve manier in contact met het onderwerp waterbeheer.

De studenten moest vragen beantwoorden zoals: hoe houd je water vast, welke maatregelen tref je om het land te beschermen of juist het land onder water te zetten, en hoe houd je water schoon? Voor de opdracht hebben de studenten in kleinere groepjes een fantasie watermachine ontworpen. De ontwerpen zijn in de kerstvakantie inchambree 4 gepresenteerd. Uiteindelijk is het de bedoeling dat er een onderdeel gekozen wordt uit de ontwerpen en dit terugkomt in de waterspeelplaats boven op het fort komt.

Bedrijfsactiviteiten

De horeca is uitbesteed aan horeca-keten BHG met uitzondering van het museumcafé. Alle bedrijfsfeesten, bruiloften en bedrijfspresentaties worden door BHG verzorgd. De bedrijfsactiviteiten worden georganiseerd in samenwerking met Fort Events en Duckcity. Fort Events organiseert alle outdoor activiteiten op het fort. Dit betreft personeelsactiviteiten zoals outdoor activiteiten of een bezoek aan een escaperoom. Fort Events organiseert daarnaast op zelfstandige basis managementtrainingen en introductiedagen voor het MBO.

De horeca van deze activiteiten wordt geleverd door BHG. Duckcity organiseert vanaf het parkeerterrein toertochten voor solex en Deux Cheveaux (Ielijke eendjes). Ook hier wordt de horeca (koffie, lunches, borrels en barbecues) in één van de horecaruimten verzorgd door BHG. Op jaarbasis worden circa 300 bedrijfsactiviteiten georganiseerd. Dit aantal bestaat voor 80% uit personeelsfeesten en personeelsuitjes, 20% uit meetings en presentaties.

Evenementen

Dit jaar waren er weer diverse evenementen:

Geheime Liefde op 14 en 21 mei.

Festival Crazy Wonderland op 16 juli.

Elevation Festival op 30 juli.

In augustus waren er de Casa Event dagen van BHG.

Op 1 oktober het HRFST festival.

Kenniscentrum

Op het fort is ook een kenniscentrum waar onderzoek wordt gedaan naar diverse onderwerpen. Het is een zelfstandig bureau, voor onderzoek, studie en informatie met betrekking tot het erfgoed van de waterlinies in Nederland. Het verdedigen tegen het water en het verdedigen met water is een bijzondere levenswijze die hoort bij de Nederlandse identiteit. Het (post)militaire landschap met de daarbij behorende objecten en verhalen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam vormen het onderzoeks- en speelveld van het Kenniscentrum Waterlinies. Het kenniscentrum is gevestigd in ch. 5 in de bomvrije kazerne naast de ingang van het museum. Men kan op afspraak langskomen voor vragen.

4

Doelgroepen

Het Waterliniemuseum spreekt een grote verscheidenheid in doelgroepen aan. De individuele museumbezoekers zijn voornamelijk ouderen, gezinnen met jonge kinderen en recreanten. Het is een echt familiemuseum. Voor iedere leeftijd is er wel iets te beleven. Door de Museumkids (onderdeel van de Museumvereniging) is het Waterliniemuseum in 2022 weer uitgeroepen tot Kidsproof museum. De erkenning is verkregen door de museuminspecteurs (kinderen) van de Museumkids.

Zo is er veel persoonlijke aandacht voor de stijlzoeker door onze vrijwilligers, die extra informatie bij de tentoonstelling kunnen verschaffen. De stijlzoeker wordt getrokken door de mooie, moderne architectuur van het museum en de verrassende tentoonstellingen.

De plezierzoeker kan op het fort terecht bij diverse evenementen die door het jaar heen worden georganiseerd. Samen met vrienden of familie kan de plezierzoeker actief deelnemen in de diverse tentoonstellingen van het museum (met interactieve installaties), of meedoen met de talloze activiteiten die door het museum worden georganiseerd.

De rust die het Waterliniemuseum uitstraalt en de interessante geschiedenis die er verteld wordt, is precies waar de inzichtzoeker naar op zoek is. De inzichtzoeker bezoekt graag musea, gebouwen en natuurgebieden en dat is allemaal op Fort bij Vechten te vinden. Speciaal voor de inzichtzoeker is er in het museum extra informatie te vinden, net als rustige plekken om informatie tot zich te

nemen (zoals de leestafel en bankjes op het fortterrein). Net als de inzichtzoeker, kan ook de rustzoeker genieten van de stilte van het fortterrein. Op verschillende 'uitkijkplekken' op het fort zijn bankjes geplaatst, waar de rustzoeker ongestoord van de natuur kan genieten. Na een dag op het fort is de rustzoeker weer helemaal uitgerust.

Vanwege de vele fiets- en wandeltochten die langs het fort komen, kan de avontuurzoeker verrast worden door het prachtige Fort bij Vechten en Waterliniemuseum. Ze loopt door de coupure en staat direct oog in oog met de krachtige historie van het oude fort. De behoefte van de avontuurzoeker om het Fort bij Vechten te bezoeken, wordt versterkt door de UNESCO-nominatie. Het Waterliniemuseum biedt alle mogelijkheden om meer over de Nieuwe Hollandse Waterlinie te leren.

Bezoekersaantallen

In 2022 hebben we gelukkig weer meer bezoekers getrokken, na twee lastige coronajaren. In 2021 waren er slechts 16.159 betalende bezoekers, 2022 mochten we afsluiten met 37.572 bezoekers.

38

1692

Dagelijkse rondleidingen

37.572

Bezoekers Waterliniemuseum

1093

Volgers op Instagram

1713

Volgers op Facebook

40

65

Posts op Instagram

6530

Bereik op Facebook

174

Volgers op LinkedIn

1804

Leerlingen

287

Groepsrondleidingen

19.444

Museumkaarthouders

171.099

Unieke bezoekers website

41

5

PR & Marketing

43

Het Waterliniemuseum heeft op het gebied van PR & marketing de doelstelling om de komende jaren meer bezoekers te trekken en meer omzet te genereren bij een optimale bezoekersbeleving.

Klanttevredenheid

Publieksenquêtes

Gegevens van de steekproefsgewijze publieksenquêtes worden normaal gesproken maandelijks verwerkt. Uit de enquêtes blijkt dat vooral de kindertentoonstellingen extra bezoekers trekken. Dit is ook te zien aan de leeftijdscategorieën van de bezoekers, die overwegend tussen de 0-12 jaar en 25-49 jaar oud zijn.

Online recensies

Op diverse online platforms (Google, MuseumKids, DagjeWeg.nl) krijgt het museum overwegend positieve recensies. Mensen vinden het museum verrassend, informatief, erg geschikt voor kinderen en eigentijds. De ontvangst en inzet van vrijwilligers wordt ook erg gewaardeerd door bezoekers. Negatieve recensies gaan vooral over defecten van museale installaties.

Publicaties

In 2022 is het Waterliniemuseum onder andere genoemd in de volgende publicaties:

6 april: Telegraaf Utrecht, artikel over Museumweek.

RTV Utrecht, live radio 13 april tussen 12 en 13 uur.
en artikelen op 9 en 19 oktober 2022.

Juli 2022: 2 pagina's in Kidz Museumgidz van Nickelodeon.

25 augustus 2022: digitale nieuwsbrief van Liniebreed ondernemen: Forten.nl – verstuurd naar 9200 abonnees.

Advertentie in Op Weg in de Provincie Noord Holland en Utrecht (rsmediagroep).

september 2022 - Recreatiekrant Utrecht met de kindertentoonstellingen.

Opgenomen in de activiteiten agenda van de kinderboekenweek Hebban.nl.

24 november 2022 - pagina in PLAY magazine over de kindertentoonstellingen – oplage 40.000.

Er zijn ook leuke filmpjes uitgekomen waar het Waterliniemuseum aan deel heeft genomen! Bekijk:
Het Klokhuis - De Hollandse Waterlinies
Van Rossem Vertelt 29-10-2022
MuseumTV

We hebben samengewerkt met onder andere DOMstadkids, UITagenda, CultuurWERKT!, ANWB eropuit, Bier en Appelsap, dagjeuit.nl, Nationaal Schoolreis Magazine, Studenteninformatie Gids, Speeldag Utrecht, of vakantieparken zoals de Heigraaf, Camping De Vliert, Vakantieplezier Bunnik/Zeist.

Website en social media

Website

De website van het Waterliniemuseum wordt zoveel mogelijk up-to-date gehouden. Alle informatie over onkosten, parkeren, route, tentoonstellingen en rondleidingen e.d. zijn hier te vinden. Er waren 171.099 unieke bezoekers. Het aantal bezoekers was met name afkomstig uit de grote steden, met Utrecht als eerste en Amsterdam als opvallende tweede. Het websiteverkeer in de regio (Houten en Zeist) valt wat tegen. Daar moet via advertenties aan gewerkt worden. De meeste websitebezoekers zitten in de leeftijd vanaf 55 jaar (37%) en tussen de 35 en 44 jaar (21%).

Voor korte acties of activiteiten wordt meer gebruik gemaakt van Facebook en Instagram.

Daarnaast wordt het museum op veel andere websites vermeldt: zoals fort.nl, kidsproof.nl, mijndna.com, Hollandse waterlinies, showmeholland.com, Museumkids, keuken van, vvv krommerijnstreek, Domstad Kids, Ceskatelevize.cz, RomeinenNu, Utrecht Guide, Groentje, RTV Utrecht, Bier en Appelsap, Happen & Trappen, Fort Vechten en Ons Water.

PR

Naast onze eigen website Waterliniemuseum.nl wordt ook social media ingezet: LinkedIn, Instagram en Facebook. Er zijn ook verschillende advertenties gemaakt en uitgezet met bijvoorbeeld Domstad Kids, Bier en Appelsap, de recreatiekrant Utrecht en Nickelodeon. Dit gebeurt vaak rondom de schoolvakanties.

Er zijn meerdere nieuwsbrieven verstuurd. Via de website kan men zich hiervoor aanmelden.

In november 2022 zijn we weer benoemd tot Kidsproof museum 2023, door de kinder inspecteurs van de museumvereniging. Dat label krijg je als minimaal 60 kinderen het museum het afgelopen jaar met een 8 of hoger heeft gewaardeerd. Daarnaast moet het museum een goede NET promotor score en CSAT hebben, dit zijn meetinstrumenten in hoeverre kinderen het museum zouden aanraden aan andere kinderen. De Michelinsterren van de museumwereld. Nederland telt 55 Kidsproof Musea in 2023. Een museum krijgt het kidsproof keurmerk op basis van de inbreng van kinderen in drie leeftijdsgroepen: 4 t/m 6, 7 t/m 9 en 10 t/m 12 jaar.

Vera Carasso Directeur Museumvereniging: "Kidsproof musea zijn de Michelinsterren van de museumwereld. De eerlijkste bezoekers, de kinderen zelf, beoordelen de musea. Dit legt de lat hoog en daagt musea uit te programmeren wat kinderen spannend en interessant vinden. Het label Kidsproof is het afgelopen decennium uitgegroeid tot een felbegeerd keurmerk waar duizenden kinderen aan meewerken. We zien nog steeds een sterke groei van deze groep jonge bezoekers en steeds meer musea krijgen in de gaten hoe deze kwalificatie nieuwe bezoekers trekt. We feliciteren alle Kidsproof musea 2023"

45

WM WATERLINIE MUSEUM

In de permanente expositie in het Waterliniemuseum wordt verteld over de geschiedenis van de waterlinie en de invloed op het Nederlandse landschap.

De Tijdelijke Kinder Doe Expo's zijn geïnspireerd op kinderboeken en dagen kinderen van 6-12 jaar uit om te spelen, samen te werken en in de wereld van de boeken te stappen.

Daarnaast is Fort bij Vechten een spannend fort waar je heerlijk rond kunt dwalen! Dus waar wacht je nog op? Kom naar het Waterliniemuseum!

Zoek alle vleermuizen!
Op het fort wonen ook hartstikke veel vleermuizen. Kun jij alle vleermuizen op deze bladruide vinden? Het zijn er 25!

Kinder Doe Expo's
Tot en met 8 januari '23

In de Doe Expo 'Onder Water' komen Dees en Douwe met hun zelfgebouwde duikboot boven water in het ramjaar 1672. Nederland heeft de Oude Hollandse Waterlinie ingezet om de Franse musketiers tegen te houden. Ga met ze mee naar de 17e eeuw, maak een schitte, bekijk de schatkamer en kom sneeuwballen gooien!

In de Doe Expo over 'De Waaiering Boomhut' staat helemaal in het teken van de ruimte! Er zijn oogballen, blobs, losers en een raket!

Waterliniemuseum Fort bij Vechten
Achterdijk 12, 3981 HB Bunnik
www.waterliniemuseum.nl
www.kinderdoexpo.nl
030 - 65 65 785

provincie Zuid-Holland

OUDE HOLLANDSE WATERLINIE

350

PubArt KUNSTPROJECTEN

De kunstenaars Rob Schulteis, Elwan Jelma en Laura van Daalen (hier) bij de kunstwerken, die ze maakte van de stof van oude legeruniformen.

Kunstwerken van oude uniformen

door Eric Roeske

BUNNIK • In het Waterliniemuseum op Fort bij Vechten in Bunnik is vanaf dinsdag 5 april de tentoonstelling 'Stof tot stof' te zien, waarbij 37 hedendaagse kunstenaars van oude militaire legeruniformen uit de eerste helft van de 20e eeuw hun eigen kunstwerken hebben gemaakt.

Elwan Jelma met zijn

nieuwe stof waarop ze zich met hun eigen creativiteit kunnen uitleven. Het resultaat is een zeer uiteenlopende creaties met invloeden als deconstructie, vrijheid, natuur en duurzaamheid.

De kunstenaars, Elwan Jelma, Rob Schulteis en Laura van Daalen, hebben maandagmiddag de laatste hand aan de expositie, die speciaal vaak is gebaseerd op de actualiteit. Daarbij vertaalt Elwan Jelma, die ook cultu-

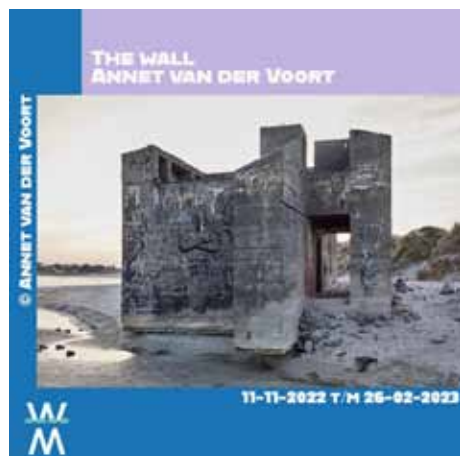
Stoffen in Fort Vechten

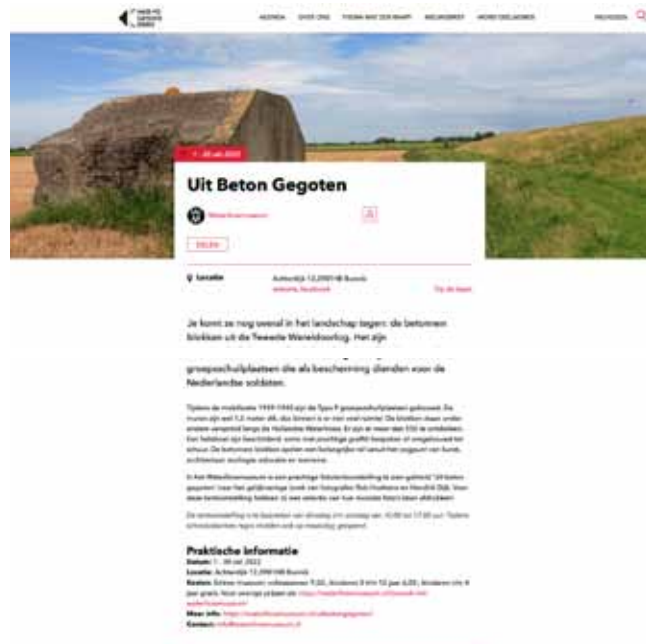
reel manager van het museum is, met in haar achtergrond de oorlog in de Dekkers van de vlieën kleding een actieve rol in de vorm van een hardgemaakt met als motto 'Make love not war'.

Rob Schulteis baseerde van de stof een schiedstuk, waarin referentie aan Glimmer Stille van The Rolling Stones. Laura van Daalen maakte een collage, geïnspireerd door een Dekkers landschap.

De start van de expositie valt samen met het begin van de landelijke Museumweek tot zondag 10 april. In het Waterliniemuseum worden daarbij ook vele activiteiten georganiseerd rond de kunst van een doedelzakspeler en een voorstelling, waarbij in vrijheidstekken wordt getoond dat je maakt zijn van afgedacht militaire kleding. Na de 1e en 2e met herenstelling van 1e verdere door het land.

Enkele social media posts

Beheer & Onderhoud

Na de oplevering van gebouwen en tentoonstellingsonderdelen in 2015, zijn in de loop van 2016 een aantal gebreken en constructiefouten zichtbaar geworden. Het betreft gebreken aan het dak, de deuren, de afwerking van het verfwerk, het niet functioneren van de maquette van de Hollandse waterlinie en zaken met betrekking tot de afwerking van de nieuwbouw. Voor het oplossen van deze problemen is een werkgroep ingesteld om deze lijst van gebreken op te lossen (de zogenaamde pijn- puntenlijst). In 2018 is voor de reconstructie van de maquette een werkgroep ingesteld door de Provincie Utrecht en heeft een extern bureau een analyse gemaakt over het (niet) functioneren van de maquette. Er is een plan van aanpak opgesteld. De realisatie van dit plan is door diverse omstandigheden vertraagd. Momenteel wordt uitgegaan van een oplevering eind 2023.

Terreinbeheer

Het terreinbeheer wordt overeenkomstig het beheersplan uitgevoerd. Met SBB vindt periodiek overleg plaats. Het beheer van het terrein wordt afgestemd met de natuurwaarde en het versterken van de biodiversiteit. Sommige delen van het terrein worden extensief gebruikt en het maaibeeld is afgestemd op de ontwikkeling van bijzondere (deels rode lijst) soorten.

De inrichting van het fort is afgestemd op het behoud van de populatie vleermuizen. Een deel van de gebouwen is hiervoor afgesloten voor museaal of commercieel gebruik. In de gebouwen zelf zijn specifieke maatregelen getroffen voor de overwintering van vleermuizen. De

zoogdierenvereniging en SBB voeren jaarlijkse tellingen uit om de ontwikkeling van de populaties vast te leggen. In 2022 heeft er een vleermuizen telling plaatsgevonden, waarbij er 166 vleermuizen geteld zijn, verdeeld over 4 verschillende soorten: 6 grootoorvleermuizen, 31 baardvleermuizen, 54 franjevleermuizen, 61 watervleermuizen en 14 vleermuizen waarvan de soort niet kon worden vastgesteld.

Grotere concentraties van vleermuizen werden geteld in de ruimten die zijn afgesloten en waar specifieke maatregelen zijn getroffen voor de winteropvang. Dit zijn flankbatterij A,C , wachtlokaal O en het reservaatgedeelte van het Reduit. Uit dit overzicht blijkt tevens dat de extra voorzieningen die in 2020 zijn aangebracht in wachtlokaal O een positief effect hebben gehad op de aantallen.

In 2022 zijn ook vogeltellingen uitgevoerd. In totaal zijn er 27 verschillende vogelsoorten waargenomen waaronder het goudhaantje. Vanuit eigen waarneming hebben we geconstateerd dat het aantal hazen op het terrein is toegenomen en ten aanzien van de flora zijn enkele nieuwe rode lijstsoorten waargenomen. Zo zijn er op verschillende plaatsen meerdere exemplaren van bijenorchis waargenomen. De soort is in Nederland zeer zeldzaam. Het ecologisch beheer en onderhoud wordt mede afgestemd op het behoud en de ontwikkeling van deze soorten.

In 2022 zijn op het fort weer enkele zieke essen omgezaagd, waaronder enkele zeer oude bomen op de wal bij het terraplein.

Het streven is om in 2023 bij deze wal nieuwe solitaire bomen te planten. De voorkeur gaat hieruit naar de aanplant van de Hollandse iep. Gekozen is voor de Hollandse iep vanwege zijn habitat en omdat deze soort onderdeel uitmaakte van het oorspronkelijke beplantingsplan van het fort.

Ook zijn er enkele bomen bij een flinke storm gesneuveld. De bijenorchis (rodeltsoort) heeft zich op het fort uitbundig verspreid. Het maaibeheer wordt de komende jaren afgestemd op behoud en ontwikkeling van deze populatie.

De visvereniging heeft in 2022 een maaiboot ingezet om holblad te bestrijden. Door deze ingreep is de helderheid van het water en het zuurstof gehalte mogelijk verslechterd. In 2023 moet worden gezien wat de effecten zijn van dit maaibeheer op de visstand en de waterkwaliteit.

Onderhoud gebouwen

Ook het onderhoud van de oude gebouwen wordt actief ter hand genomen. Vrijwilligers uit het klusteam hebben alle gebouwen geïnspecteerd op gebreken en achterstallig onderhoud.

Deze nul-optie is gedocumenteerd en vormt de basis voor toekomstig onderhoud. Daarnaast is in 2020 een SIM aanvraag gehonoreerd voor gebouw G, de bomvrije kazerne U en beide gangen A en B voor het wegwerken van achterstallig onderhoud. In totaal is hiervoor ca. 60.000 euro beschikbaar gesteld (60% van de werkelijke kosten).

De uitvoering van dit onderhoudsplan is gepland in de periode 2021 tot 2027.

In 2022 is met de inzet van de klussenploeg en de houtwerkplaats een groot deel van de ramen, raamposten en deuren geschilderd en houtrot behandeld. In de loop van 2023 zal het schilderwerk van de bomvrije kazerne worden afgerond.

